

сКОПИЕ 2014

Архитектурата като средство за измисляне на идентичност
текст публикуван на 24-09-2010 в интернет списанието Блистър
<http://www.blistermagazine.com/eggs/skopie-2014>

През 1963 Скопие сигурно е било споменавано по главните страници на вестници и списания. Земетресението, разбира се. В последствие новините се специализират, става въпрос за преизграждането на града. Скопие вече е на главните страници на архитектурните списания и за проекта за изграждането на ново (забележете, не възстановяване на старото) Скопие се говори на всички архитектурни семинари, биеналета и конгреси. Проектът се състои от радикални градоустройствени идеи, предложените сгради са като извадени от научно-фантастичен комикс за колонизирането на нова планета, използват се най-новите строителни технологии.

Централна поща, Скопие. фото: wikipedia

Това е славната 1963 година. Тогава първото място в международния конкурс бива спечелено от два отбора: Кензо Танге и Институтът за градско планиране в Загреб. Градоустройственият план е направен от японския архитект, който е и един от основните дейци на 'Структурализма', докато (държавният) Институт е избран да се занимава основно с проектирането на сгради. От плана на Танге обаче биват реализирани само новата ЖП гара (с участието на Арата Исозаки) и така наречената 'градска стена' (масивен, непрекъснат жилищен комплекс, ограничаващ центъра на града, подобно на средновековна крепост). Други сгради от плана са Националната опера и балет (80-те години, Биро 71 от Любляна), Централната поща (1972-1989, арх.Янко Константинов от Скопие) и Държавният хидрометеороложки институт (1975, арх.Кристо Тодоровски от Скопие).

Кензо Танге, проекти за възстановяването на Скопие. фото: Сържан Йованович Вайс

50 години по-късно Скопие изживява нов строителен бум. В по-малък мащаб, но със също толкова голямо значение за образа и функционирането на града. Този път земетресението е по-скоро социално/икономическо/етническо. И бива измислено, планирано и извършвано от правителството на страната. Името е 'Скопје 2014'. Целта е създаването на нов и 'представителен', ако ползваме широко разпорстранена и празна терминология, образ на градския център. Образ, никога не съществувал, несвързан по-никакъв начин с директната история и настояще на града, от културоложка гледна точка внесен от учебниците по архитектура. Но тези, по-лошите, тъй като 'представителността' на този нов градски център е илюзионна.

Държавен хидро-метеорологичен институт, Скопие. фото: geosenik

И по-конкретно. Става въпрос за строителството на нови сгради за няколко национални институции, както и за поставянето на статуи на личности свързани с историята на Македония. Новите или префасонирани ще бъдат сградите около централния площад Македония, на Народното събрание, храм св. Константин и Елена, резиденция на градоначалника, на Държавния архив, на Археологическия Музей, на Конституционния Съд, на Агенцията за електронни комуникации, на Прокуратурата и Финансоват полиция, на Скопската Филхармония, на Народния театър, на Музея на Македонската борба. Посредством статуи пък ще бъдат увековечени Никола Карев, основателите на ВМРО, създателите на АСНОМ, героите паднали за Македония, бранителите на Македония, цар Самуил, Ченто, римския император Юстиниан първи, Гемиджиите, Гоце Делчев, Даме Груев, св. Климент и св. Наум, св.св. Кирил и Методий, Карпош и др. Ще има и нов, огромен фонтан на площад Македония, както и два фонтана във Вардара. Предвидено е дори поставянето на триумфална арка, наричана Порта Македония, както и няколко нови моста над реката.

Всички тези 'паметници на културата', тъй както биват наричани те, целят създаването на образ на града. Нов образ на града. Това е един вид маркетинг и 'image building', в този случай фразата може да бъде преведена буквално. Идеята, стояща зад градежа на сгради следващи класическия стил е, че по този начин Скопие ще заеме подобаващото му място сред Европейските столици, които в повечето случаи изобилстват от сгради в класически стил. Освен това по този начин бива направена символичната връзка с Класическия свят на античните македонци от времето на Александър Велики. Официалното видео, представящо проекта носи името 'Скопие-вечна столица'. А класическият стил е символа на вечността и традицията. Сметката е проста.

Порта "Македония", Скопие, проект

За разлика от 60те години, днес правителството прави конкурси само за част от обектите, като цялостния градоустройствен план например не е бил обект на състезание. А конкурсите, които биват организирани са слабо рекламирани и с изключително ограничаващи изисквания, основно към фасадите на сградите. Изглежда не само идеята за такъв проект, но и неговата същност и поява на бял свят, са дело на македонското Министерство на културата. И са продукт на развихрилата се чиновническа мисъл.

Мост над р. Вардар, Скопие, проект

Скопие 2014 е урок по създаване на идентичност. Дори да не свързваме думата идентичност с национално самосъзнание, ами само и единствено с градския облик на Скопие, то това е един доста лош урок. Използваните 'изразни средства' не само нямат

връзка с града, те нямат връзка и с историческия момент, в който биват създавани, с настоящето. В македонската столица се гради история, буквално. Но тя е фасада (не бих се занимавал с въпроса дали и какво има зад фасадата). От архитектурна гледна точка строителството на толкова много сгради и статуи в центъра на един (не голям) град прилича повече на прочутата история за Потьомкинските села. Създаване на идеята за нещо, което всъщност не съществува. Това прави урокът по създаване на идентичност дори притеснителен. Избора на класическия стил цели вкореняването на тези сгради в града, като че ли те винаги са съществували на местата си. Въпреки че мащабът на проекта, за малка страна като Македония, е огромен, има много примери на проекти из целия свят за носталгични препратки към отминали архитектурни стилове и исторически моменти. Всъщност това, което се случва с центъра на Скопие е може би не толкова специфично за този град. То е по-скоро израз на нарастващата тенденция/желание за връзка с миналото. Било то наистина случило се или изфабрикувано.

Площад "Македония", Скопие, проект

В заключение. Има една огромна прилика между проектите за Скопие от 60те години и днешните. И в двата случая създателите на тези проекти са мечтали. През 60те обаче те са се осмелявали да мечтаят с поглед в бъдещето. Днешните проекти са основани на мечти насочени към миналото.